

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוכ"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוכ"ן רבי חיים פינטו זיע"א

פרשת
שלה

כ"ה סיון
תשפ"א

1079

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

7:25 | 7:16 | 7:22 | 7:06 **הדלקת נרות**

8:24 | 8:28 | 8:26 | 8:24 **מוצאי שבת**

9:08 | 9:13 | 9:11 | 9:08 **רבינו תם**

שבת מברכין, ראש חודש בימים חמישי-שישי
המולד ביום חמישי בשעה 10:15 8-1 חלקים

הילולא
דצדיקא

- כה - רבי מרדכי אליהו הראשון לציון
- כו - רבי מיכל יהודה לפקוביץ ראש ישיבת 'פוניבז' לצעירים
- כז - רבי חנניה בן תרדיון מעשרה הרוגי מלכות
- כח - רבי אברהם אדאדי מטריפולי
- כט - רבי שלמה דנה מח"ס 'שלמי תודה'
- ל - רבי יוסף שלוש מרבני העדה המערבית בירושלים
- א - רבי קלמן קלונימוס הלוי אפשטיין - מח"ס 'מאור ושמש'

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

משכיל לדוד

מהות המספר ארבעים

לו משמעות של חיים. וכל עוד העובר אינו בן ארבעים יום, תואר יצור חי נעדר ממנו, אך לאחר שכבר חלפו ארבעים יום יש לו צורת ולד ונחשב הוא ליצור חי (עי' בימות סט, ב).

ומשום כך הקב"ה העניק לעם ישראל את התורה בארבעים יום וארבעים לילה, על מנת להעמידם על כך שעד עתה לא היה בהם תואר אדם חי, אך לאחר שקיבלו את התורה בארבעים יום ולילה יש להם משמעות של חיים, כיון שהתורה היא עיקר חיותו של האדם כנאמר בה (משלי ג, יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה'.

וכאשר עם ישראל קיבלו את הלשון הרע של המרגלים, הרי שבן פגמו בתורה הקדושה אשר נאמר בה (ויקרא יט, טז) 'לא תלך רכיל בעמך', ואותו פגם שפגמו בתורה הסיר מעליהם את חיותם עד אשר הקב"ה נזקק להניעם במדבר במשך ארבעים שנה, אשר במהלכם יקבלו את חיותם בחזרה ויזכו לקבל על עצמם את התורה מחדש ומכוחה להיכנס לארץ ישראל ולהביס את כל אויביהם.

וזו אם כן גם הסיבה שבשלה הקב"ה אסר על בני ישראל ללמוד תורה ביום ט' באב, שמלבד העובדה שהתורה משמחת ויום זה הינו יום של אבלות, עצם העובדה שבני ישראל פגמו בתורה בכך שקיבלו את דברי לשון הרע של המרגלים, שללה מהם את הזכות להגות בה וללומדה, עד אשר מתוך עצבותם ויגונם ביום ט' באב יתעוררו חזרה לאביהם שבשמים ויבקשו את קרבתו - קירבת התורה.

נה מציונו (עי' שמות לג, א שם לד, י-יא) שכאשר עם ישראל חטאו בעגל, הקב"ה סלח להם על חטאם ולא סבבם במדבר עבור עוון זה, לעומת כן בחטא המרגלים שלכאורה נראה פחות חמור, הקב"ה נפרע מהם בכל עוצמת הדין וסובבם במדבר במשך ארבעים שנה.

ונראה לבאר שבזמן שבני ישראל חטאו בעגל טרם ניתנה התורה בידם ולפיכך הקב"ה החמיר עימם בדין פחות מכפי שהחמיר עמהם בחטא המרגלים, אשר נעשה לאחר שכבר קיבלו את התורה והוזהרו על עוון לשון הרע. כמו כן ארץ ישראל קשורה בקשר ישיר לדברי התורה הקדושה משום המצוות התלויות בארץ האמורות בתורה. ורצה הקב"ה ללמד לישראל שכל המזלזל בקדושת הארץ, כמוהו כפוגע בקדושת התורה ועל כן עוונו כבד מנשוא.

ובהיות שעם ישראל דיברו סרה כנגד ארץ ישראל, פגמו המה גם בקדושת הארץ התלויה בתורה וגם בקדושת התורה עצמה, על כן מידה כגד מידה הקב"ה הענישם שלא ללמוד את התורה ביום ט' באב, כדי למנוע מהם את שמחת התורה ביום עצוב זה, על מנת שישתוקקו לשוב ולהתחבר אליה חזרה. כמו כן הקב"ה חישב בכוונה תחילה שהמרגלים יהלכו בארץ במשך ארבעים יום, על מנת שיענשו לנוע במדבר במשך ארבעים שנה שהינם כנגד ארבעים יום ולילה שבהם ניתנה התורה. ובאותם שנים שנעו בני ישראל במדבר שבה אליהם חיותם וקיבלו המה את התורה מחדש, על מנת לזכות על ידה להיכנס לארץ ישראל ולרשת אותה.

"במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם ארבעים שנה וידעתם את תנאותי" (במדבר יד, לד)

למדים אנו מפסוק זה שהקב"ה העניש את עם ישראל אשר שלחו את המרגלים לתור את הארץ במידה כנגד מידה, כשם שהמרגלים תרו את הארץ מתוך כוונה להוציא את דיבתה רעה במשך ארבעים יום, כך כנגד כל יום שבו תרו המרגלים את הארץ הקב"ה סובבם במדבר במקום להכניסם מיד לארץ ישראל, ומפורש שעם ישראל נענשו לנוע במדבר במשך שנה כנגד כל יום שהמרגלים היו בארץ ישראל, מידה כנגד מידה.

והנה יש לעורר ולשאול, הרי הקב"ה הכל גלוי וידוע לפניו וכל אשר עתיד להתרחש בעולם כבר צפוי וגלוי כנגדו, משום מה הקב"ה לא גרם למרגלים לתור את הארץ עשרה ימים, בכדי שעונשם של עם ישראל יהיה קל יותר ויצטרכו לנוע ולהתעכב רק עשר שנים במדבר במקום ארבעים שנה.

כמו כן ידוע (תענית כט, א) שכנגד אותו יום החל בט' באב שבו בכו בני ישראל בכי של חינום, גזר עליהם הקב"ה לבכות בכייה של דורות על חורבן שני בתי מקדשות. ואם סיבת החורבן תלויה בחטא המרגלים, מדוע נאסר בט' באב ללמוד תורה, שהרי מה הקשר בין חטא המרגלים והבכייה המיותרת של עם ישראל, לאיסור לימוד תורה ביום זה. ואדרבה, לכאורה נראה שאין יום מתאים יותר מיום זה כדי לנצלו למען לימוד התורה ודביקות בבורא ברוך הוא.

ובכדי להשיב על שאלה זו נלמד מדיני האבל שאף עליו נאסר ללמוד תורה בימי אבלו. וגם בענין זה עולה התמיהה, הרי דרך העולם להתעורר לאביהם שבשמים כאשר הינם אבלים על יקיריהם, ומדוע דווקא בזמן של התעוררות זו נמנעת מהם היכולת ללמוד תורה ובאמצעותה להתקרב לה'. והביאור בזה, שהתורה מעוררת שמחה עצומה בקרב הלומדים אותה, ומכיוון שאין זה נאה ויאה מפני כבוד הנפטר לשמוח בימי האבלות, לפיכך אסרה התורה על האדם ללמוד תורה בימי השבעה, על מנת שיוכל להתרכז בצערו ובכך לחלוק כבוד אחרון לפטר.

ועל פי זה נראה לומר שבהיות והתורה משמחת את לב האדם, לפיכך זוהי זכות עצומה ללומדה ולהגות בה. אם כן עצם העובדה שהקב"ה אסר על בני ישראל ללמוד תורה ביום ט' באב, מלמדת אותנו על גודל חרון האף שהיה לקב"ה כלפי בני ישראל, שמכיוון שחטאו הם לפניו, הוא נמנע מהם אף את שמחת התורה, בזה שאסר עליהם ללומדה ביום ט' באב. דהיינו שאיסור לימוד התורה בתשעה באב זה עצמו העונש.

ובאשר לשאלה שהקשו מדוע הקב"ה לא סיבב את הדבר שהמרגלים יתורו את הארץ ימים מועטים, בזמן שכבר היה גלוי לפניו שהם עתידים לחטוא ולהיענש שנה כנגד יום, נראה לבאר שהמספר ארבעים רומז לתורה הקדושה שניתנה בארבעים יום ובארבעים לילה. ומדוע התורה ניתנה דוקא בארבעים יום וארבעים לילה ולא במספר ימים אחר, כיון שהמספר ארבעים הינו כנגד ארבעים יום שבהם נוצר הגולד (אור החיים שמות לב, ו) ואשר לאחריהם יש

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

מה שהרב יעשה עדיין תהינה תלונות

במשך המסע של בני ישראל במדבר, אנו מוצאים שוב ושוב את התיאור על מעמד ה"וילוננו", התלונות שהופנו לנציב תלונות הציבור, מנהיגם ומושיעם של ישראל, שההשגחה הפרטית שהיתה סוככת עליהם לא מצאה חן בעיניהם.

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל מספר ('גאון יעקב' סיון ע"ט) שפעם אחת שלחו מקהילה אחת באמריקה בקשה לירושלים, שישלחו אליהם רב גדול בתורה, שידוע הרבה ויוכל לענות על כל שאלה שישאלוהו.

שלחו להם את אחד מבחירי האברכים בישיבת 'עץ חיים', גאון גדול ובקי נפלא, הרב שלמה נתן קוטלר. הוא אמנם הגיע לאמריקה, והתחיל בתפקידו.

ראשי הקהילה היו עמי הארץ, שלא היה להם מושג באיכות לימוד תורה. ויהי היום, הגיע לירושלים מכתב מראשי קהילה זו, בתלונה חריפה, למה רימייתם אותנו? המינוי של רב זה הוא מקח טעות. ולמה? כי אנו ביקשנו רב כזה שכבר יודע הכל, והנה שמנו לב שבביתו של רב זה (רבי שלמה נתן) האורות דולקים גם לאחר חצות לילה. עשינו מעקב לראות במה הוא עוסק בשעה מאוחרת כ"כ (כי לא רצינו לחשוך שיש שם משחקי קלפים ח"ו), ובסוף התברר לנו שהוא יושב ע"י השולחן מול ערימה של ספרים רבים, וגם כותב שם בתוך מחברות. מכל זה הוברר לנו שעדיין לא סיים את חוק לימודיו, שהרי הוא עוסק בלימוד וכתובת מבחנים, כי אם זה נכון שכבר למד כל מה שצריך, למה הוא מחפש בספרי הלימוד?!

ולכן הם מחליטים לפטר את הרב! אך כמובן, מסכנים אלו ראשי הקהל, דלים ומדולדלים מכל מושג מה זה שקידה בתורה, הם מדמים הגברת לשפחותיה, ומוודדים במהלך מחשבה של חולין. כי לא כשאר חכמות היא חכמת התורה, וחכמת המוסר ויר"ש.

סיפור זה הוא בניגוד למעשה הפוך, שאירע בעירייה אחת קטנה בפולין, שגם כן החליטו לפטר את הרב. אך הסיבה שם היתה בגלל שעברו כמה פעמים ע"י חלון ביתו בחצות לילה, והיה שם חושך, והרי זה סימן שאינו מתמיד כראוי בלימוד התורה. אך הם לא ידעו את הסיבה האמיתית, שהרב כ"כ עני, שאין בביתו כסף עבור נרות להאיר, והוא לומד בע"פ בחושך.

ובאמת מדוע חכמי התורה נקראים בדברי חז"ל בכינוי 'תלמידי חכם', הרי מדובר באנשים מבוגרים או קשישים, שעברו כבר את גיל ההתלמדות. אלא ההסבר הוא שכל ימי חייו ירגיש את עצמו בבחינת תלמיד. בשאיפה ללמוד עוד ועוד.

וזהו מאמר בן זמא בפרקי אבות "איזהו חכם? הלומד מכל אדם". רק מי שעדיין ממשיך ללמוד, כי יודע הוא חסרונו, כמה שכבר למד - הרי יש עוד הרבה והרבה להוסיף לימודים ודרגות בתורה, במוסר, וביראת שמים.

השקפה זו, אינה קיימת אצל העוסקים בלימוד חכמות חיצוניות, אצלם העמל הוא רק מתי שהתלמיד מתכוון לקראת הבחינות. ואם נבחן והצלח, והוא כבר באמת יודע את כל מה שדרשו ממנו, כגון בהנדסה, או במתמטיקה וכדומה, הרי כבר סיים חוק לימודיו, ואינו ממשיך להיקרא בשם תלמיד, כי הוא כבר גמר הכל.

וכל זה אמר שלמה המלך בחכמתו (משלי כ"ב): "חנן לנער ע"פ דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה", ופירושו חכמי המוסר, שסוף הפסוק הוא הדרכה אל מה שיש לחנך נער, את הצעיר, בשנות ילדותו ונעורו.

ואמר שיש לחנכו כך, כדי שגם כי יזקין לא יפסיק מלעסוק בחינוך עצמו, ובעבודה על עצמו, להשתלם עוד ועוד מדרגה לדרגה. ופירוש הביטוי "לא יסור ממנה" - הוא הכוונה לא יסור מלעסוק גם בזקנותו בעבודת החינוך.

להימנע מדיבור ומתוספת דיבור

אם קיימת דרך כל שהיא בנוסף לתוכחה האישית, שבאמצעותה אפשר להימנע מלדבר בגנותו של אדם, חייבים לנקוט באותה דרך. גם כשהגנות נאמרת לשם תועלת, מוטב להימנע ממנה ככל האפשר. כמו כן, כאשר נחוץ לספר את הגנאי, יש לשקול היטב עד כמה מותר לספר כדי להשיג את התועלת הרצויה. כל תוספת בלתי - נחוצה של דברי גנאי היא בגדר לשון הרע.

עוד אבוא לשתות קפה בביתך

משפחת בן הרוש המתגוררת בפריז, הינה משפחה יקרה הידועה לשם ולתהילה בחסדיה המרובים שגומלת עם הבריות, ובמעשיה הטובים.

באחת השנים חלתה לפתע אִם המשפחה ונהייתה משותקת בשיתוק קשה. הרופאים שראו את מצבה לא נתנו לה כל סיכויי החלמה, ורק אמרו לבני המשפחה:

"אמכם תחיה, אבל כנראה תישאר משותקת כל ימיה".

בשל הרעה שפקדה את ביתם, בני המשפחה נתעוררו להרים קול זעקה לבורא העולם שיושיע את אימם מצרתה, ואף באו לפניו וביקשו שאברך את אימם החולה שתזכה לרפואה שלימה בזכות אבותיי הקדושים זיע"א.

כיון שהכרתי את הגברת בן הרוש וידעתי שהיא בעלת חסד גדולה מאד ומרבה בצדקה, לא הסתפקתי בברכה בלבד, וביקשתי גם לבקר אותה בחוליה.

כשנכנסתי לחדרה של החולה הבחנתי בה מוטלת באפיסת

כוחות על המיטה, כשהיא מחוברת לכל מיני צינורות ומכשירים שונים ומשונים.

כיון שמטרתי הייתה לחזק ולעודד את החולה, פתחתי ואמרתי לה:

"לאשת חסד כמוך בורא העולם בודאי יעזור וישלח רפואה שלימה! בעזרת ה' עוד אבוא לשתות כוס קפה בביתך, ואת בעצמך תכניי את הקפה ותגישי אותו!"

בני המשפחה הנוכחים בחדר ענו "אמן!" בהתרגשות גדולה, והחולה בחוזק אמונתה בבורא עולם אמרה:

"כבוד הרב, אני מאמינה בלב שלם בישועת ה' שבוא תבוא, וכהוכחה לכך אבקש כבר עכשיו שירתיו בביתי את המים להכנת הקפה לכבוד הרב".

ברחמי ה' יתברך עליה, גברת בן הרוש המשותקת קמה ממיטת חוליה, ואני זכיתי לבקר אותה בביתה ולראותה הולכת על רגליה כאחד האדם.

ברוך ה' היא זכתה לרפואה שלימה, ובכוחה להניע שוב את כל גופה כבימים עברו. **וכדי להשלים את ברכתי, הכינה הגברת בן הרוש תחי' בעצמה לכולנו כוסות קפה.**

במרה מפטירין

הפטרת השבוע: "וישלח יהושע בן נון" (יהושע ב)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על שני המרגלים ששלח יהושע לתור את הארץ, והוא מענין המרגלים ששלח משה רבינו ע"ה על פי צווי השי"ת לתור ולרגל את ארץ כנען.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

שליחות המרגלים

"וידבר ה' אל משה לאמר. שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם"
(במדבר יג, א-ב)

המתבונן יראה שראשי התיבות של המילים "שלח לך אנשים" עולה כנגד המילה אש"ל, ואילו סופי התיבות של מילים אלו עולים כנגד המילה 'חכם'. ואמר לי בני ר' משה שיחי' שהמילה 'חכם' העולה מן הפסוק, היא רמז על כך שמשם נצטוו לשלוח לארץ ישראל אנשים חכמים וצדיקים בבחינת אנשי שם.

כמו כן נראה להסביר את ביאור המילה אש"ל, שהקב"ה פנה אל אברהם אבינו ואמר לו לך לך - להנאתך ולטובתך (רש"י בראשית יב, א), אל המקום אשר אראך. והנה למרות שאברהם אבינו לא ידע מהו המקום שאליו הקב"ה שולח אותו, עמד הוא בניסיון והלך על פי ציווי ה' גם מבלי לדעת לאן הוא הולך. וכאשר הגיע אברהם אל ארץ ישראל הוא נסע בה לאורכה ולרוחבה מתוך שמחה של מצוה לקיים את מצות ישוב ארץ הקודש. וכן מצינו שאברהם נטע שם אש"ל (בראשית כא, לג), ובאמצעותו הפיץ את מציאותו של ה' יתברך בעולם והשיב אנשים רבים בתשובה (רש"י שם).

ומענין זה אנו למדים שבזמן שיש בלב האדם אהבת הבריות ורצון לגמול עימם חסד, הרי שבכך מעיד הוא על עצמו שהוא קשור עם הקב"ה ונעשה שותף עימו במידתו שהיא מידת החסד (עי' שבת קלג, ב, סוטה יד, א). ומתוך מידת החסד מקבל האדם כוחות לעמוד בכל הניסיונות הפוקדים אותו, וסופו אף להשיג הנאה ותענוג מהחסד שהוא עושה. וחשבתו לומר שבהיות ואברהם אבינו עשה נפשות על ידי מידת החסד הטבועה בו כבר בהיותו בחרן, לפיכך אמר לו הקב"ה לך לך להנאתך ולטובתך למקום אשר בו האוויר מחכים, שכידוע (ב"ב קנח, ב) אורא דארץ ישראל מחכים, ובשל אותו אויר מחכים תתעצם בך מידת החסד עוד יותר, וכך תזכה להידבק ולהתקשר אלי עוד ועוד.

וזהו שאמר הקב"ה למשה שלח לך אנשים ורמזו על האש"ל, ומשמע שרצה הקב"ה שמשם ישלח אנשים אשר יש בליבם אהבת חסד, על מנת שלא יסתכלו על הרשעים שם ויושפעו מהם לרעה, וכן שתהיה להם עין טובה על הארץ ולא יחפשו לדבר בגנותה. ומתוך כך שידברו בשבחה, עם ישראל ימרה להיכנס לארץ ויושפע מהאוויר המחכים המצוי בה. נמצא אם כן שבזה שהנשיאים ידברו בשבח ארץ ישראל, הם יגמלו בכך טובה עם בני ישראל שירצו להיכנס לארץ וכך יוכלו להיות מושפעים במהרה מן החכמה המצויה בה.

פניני הפרשה

התשובה מסוגלת לבטל שבועה

"אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה" (במדבר יד, כג)
לפירושו של רש"י 'אם יראו, לא יראו'. יש לבאר מדוע לא אמר זאת הכתוב במפורש 'לא יראו', כמו שסיים "וכל מנאצי לא יראוה"?

אכן, כותב רבי יצחק חסון זצ"ל בספרו 'אהל יצחק', כבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ג, יד) שאף אדם שעבר עבירות שמפסיד בשבילם חלקו לעוה"ב, היינו דוקא כשמת בלא תשובה. אבל אם שב מרשעו, ומת, הרי זה מבני העולם הבא, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה. ואפילו כפר בעיקר כל ימיו, ובאחרונה שב, יש לו חלק לעולם הבא.

וגדולה מזו אמרו במסכת ראש השנה (דף יח, א) אף אם כבר נשבע ה' להעניש את החוטא, מ"מ, אם עוסק בתורה, ה' מוחל לו, כי אף שנאמר בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בתורה. וכל האמור הוא זולת המחטיא את הרבים, אשר שנינו באבות (ה, יח) "כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה".

ומעתה, כוונת הכתוב היא, שאף שה' נשבע ואמר "ואולם חי אני" (במדבר יד, כא) ופירש רש"י 'לשון שבועה'. שכל מי שקיבל את דיבת הארץ, לא יזכה להיכנס אליה, מ"מ עדיין הדבר תלוי. אם ישוב בתשובה ויעסקו בתורה, אזי יוכלו להיכנס לארץ. ולכן לא אמר הכתוב 'לא יראו', אלא "אם" בלשון ספק.

אך מוציא דיבת הארץ רעה, שהחטיאו את הרבים ואין להם דרך לחזור בתשובה, עליהם אמר הכתוב "וכל מנאצי לא יראוה" וכדברי המשנה באבות.

המרגלים - לא מה שחשבנו

"וראייתם את הארץ מה היא" (במדבר יג, יח)

בספר 'רביד הזהב' הביא את דברי רבי נפתלי מרופשיץ זצ"ל, המפרש את הפסוק בלשון רמז. **"וראייתם את הארץ מה היא"** - תראו האם הארץ "מה" היא, אם היא מביאה לידי בחינת "ונחננו מה", היינו מידת הענווה.

"החזק הוא הרפה" - האם העם היושב בה הוא רפה, בבחינת לב נשבר ונדכה, אפילו בזמן שהוא חזק.

"המעט הוא אם רב" - האם העם שבתוכה חושב את עצמו לקטן, אפילו בזמן שהוא רב וגדול. **"היש בה עץ (צדיק) אם אין"** - והאם הוא עניו בבחינת 'אין'.

התכונות הנ"ל מאפיינות ביותר את מי שניחון במידת הענווה, והאדם העניו אינו ממחר לכעוס. לכן ביקש משה רבינו מהמרגלים שיבדקו במיוחד את המידה הזו אצל יושבי הארץ, כדי לדעת האם ההתנגדות שלהם תהיה קשה וכעוטה, ולהתוות לפי זה לעם את דרכי הכניסה לארץ.

התשובה מקדשת שם שמים

"ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך ויאמר ה' סלחתי כדברך" (במדבר יד, יז)

הקדמת המילה "ועתה", מדויק יפה במשנתו של רבינו חיים בן עטר זיע"א בספרו 'הק' אור החיים', והוא כאשר הרשעים מטיבים את דרכיהם ושבים בתשובה, מתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא, שלאחר שמרדו בו, חזרו והיטיבו דרכיהם, ונתרבה כוח הקדושה בעולם באמצעות ביעור כח הרע.

ולכך אמרו חכמינו 'במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. כי בעלי התשובה זוכים לקדש שמו יתברך, בדרגה נעלה יותר.

ענין זה רמזו בפסוק שאמר משה רבנו לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי אמרו חכמינו שכל מקום שנאמר "ועתה" הוא רמז למצוות התשובה. וכאן ביקש משה רבנו, שה' יקבל את תשובתם של ישראל ויסלח לעוונם, שעל ידי כך יגדל כוחו ושמו יתברך.

ולפי זה יתבאר מה שנאמר בהמשך "ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ", לפי שעל ידי התשובה יתקדש שמו ויתגדל כבודו של השם יתברך.

מי יכול להיות מזכה הרבים? משה זכה וזיכה את הרבים - זכות הרבים תלוי בו

כשהגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל ראש ישיבת 'הנגב', היה נוסע לחוץ לארץ לאסוף כסף לשיבתו, כך סיפר מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, היו נדבנים שריחמו עליו, מפני שהיה אדם חולה וחלש. וכשראו איך שהוא טורח ובא אליהם במסירות נפש למרות חולשתו, תרמו לו מתוך רחמנות, לא מתוך אהבת תורה אלא מתוך רחמנות ואהבת חסד. וסיפר רבי יששכר זצ"ל, כי הסוף היה שקיבלו גם אהבת תורה, כיון שזיכו את הרבים בתורה, שנתנו כסף לשיבה, ועל ידי זה עסקו בתורה, זכו בעצמם לאהבת תורה, מידה כנגד מידה בזכות התורה.

אך לא די בזאת, הוסיף ראש הישיבה, כי גם זוכים הם על ידי זה ללמוד תורה בעולם הבא, כפי שסיפר רבי בן ציון במברגר זצ"ל מעשה באדם אחד שנפטר, והשאיר אחריו עיזבון, וצווה לתת ממנו בשביל תורה, אך היורשים התמהמהו בזה, והנפטר הגיע בחלום, ואמר בעל פה מדברי הרשב"א בגיטין - למרות שבחיי לא למד ולא ידע רשב"א, כיון שבכספו קנו רשב"א ולמדו בזה (ובאותו זמן למדו בישיבה מסכת גיטין) זכה גם הוא ללמוד את דברי הרשב"א במתיבתא דרקיעא!

זהו העניין של זיכוי הרבים, ורק מי שיש לו זכויות בעצמו יכול לזכות את הרבים, כמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, קודם זכה ואחר כך זיכה את הרבים, וכן גם להיפך, אם יש ירידה ב'זכה' מפסידים את זיכוי הרבים.

"ידועות לי עובדות, מספר מרן הרב אדלשטיין שליט"א, במזכה הרבים שהיתה אצלו ירידה ב'זכה', ומחמת זה נפסק זיכוי הרבים, וכשחזר בתשובה ונעשה 'זכה', שוב זיכה את הרבים ביתר שאת. זה בדוק ומנוסה שכך המציאות. אם מזלזלים בזיכוי הרבים מפסידים זיכוי הרבים, ואם יש חיזוק בזיכוי הרבים זוכים יותר לזכות את הרבים.

"משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו", משה רבינו זכה עם כל הזכויות שהיו לו, מעלת הענווה שהיה עניו מכל האדם, ואהבת הבריות, כמבואר במדרשים איך שנהג ברחמים אפילו עם בעלי חיים, ובזכות זה זכה לזכות את הרבים, שקיבל תורה מסיני ומסרה לכלל ישראל. זכות הרבים תלוי בו, היינו שכל התורה והמעשים הטובים של כלל ישראל במשך הדורות נזקפים לזכותו של משה רבינו, מפני שהעוסקים בזה מכוחו ובזכותו, והננו עושים בזה חסד עם משה רבינו שמזכים אותו בזכויות נוספות.

ובאמת זה פלא, וכי משה רבינו חסר לו זכויות, ולשם מה הוא זקוק לתוספת הזכויות שלנו? אבל האמת היא כי תענוגי העולם הבא אין להם גבול ואין לנו מושג מה הם תענוגי העולם הזה, שאחרי שאדם מתרגל כבר אינו נהנה מהם, אלא התענוג מתחדש כל הזמן, ונוסף עליו יותר ויותר תענוג.

ולכן למרות דרגתו העצומה של משה רבינו, שאין לשער העולם הבא שיש לו, מכל מקום הרי אין לזה גבול, וככל שאנו מוסיפים יותר זכויות מכוחו של משה רבינו, נזקפות הזכויות לזכותו ומקבל תוספת עולם הבא, כידוע שמי שמזכה את הרבים בתורה ובמעשים טובים, כל מה שהמושפעים עושים מכוחו עד סוף כל הדורות נזקף לזכותו, ואף שהוא כבר נמצא בעולם הבא הוא מקבל עוד ועוד תענוגי העולם הבא שאין לשער.

ועד כמה הוא החיוב של תורה ושל אמונה? שוית' ה' לנגדי 'תמיד'. וכן תלמוד תורה הוא מהדברים שאין להם שיעור, וצריכים ליהרהר שלא יהיה אפילו משהו ביטול תורה, אמנם לפעמים קשה וצריך לנוח, אבל גם כשלא יושבים ליד הגמרא אפשר לחשוב בדברי תורה.

ומבקשים בהנני מכוון לפני הנחת תפילין **שיהיו לנו "מחשבות קדושות", היינו לא רק שלא יהיו מחשבות אסורות, אלא גם מחשבות בטלות שלא יהיו, רק מחשבות קדושות של תורה ואמונה.**

וזהו באמת דרגה גבוהה מאוד, שלא כל אחד מסוגל לכך, ואי אפשר בבת אחת להגיע לזה, אלא מתקדמים לפי הכוחות ובמשך הזמן מתרגלים, עד שהמחשבה מעצמה נמשכת לדברי תורה, מרוב ההתעניינות והמתיקות שיש בזה. ורק מי שיכול ומזלזל יש עליו תביעה, אבל מה שאדם אינו יכול לא תובעים ממנו.

מסופר על הגאון רבי ברוך בער זצ"ל שבזמנו עדיין לא היה סדר מוסר קבוע בכל הישיבות, ובישיבתו של רבי ברוך בער 'כנסת בית יצחק' עדיין לא הונהג סדר קבוע ללימוד המוסר. ופעם אחת דיבר מישהו עם רבי ברוך בער על חשיבות לימוד המוסר, ורבי ברוך בער הסכים לזה כי מוסר מוסיף יראת שמים, והתחיל ולמד מוסר פעם אחת, אך למחרת אמר שהוא רואה שאסור לו ללמוד מוסר, כי באותו הלילה לאחר שלמד מוסר לא ישן כל הלילה, ובאמת רבי ברוך לפי דרגתו לא היה צריך ללמוד מוסר, שגם בלי זה הוא לא מסיח דעתו מן האמונה.

הסבא מקלם זצ"ל אמר, מפני מה לא מצינו בראשונים שהיה להם קביעות ללמוד מוסר, אמנם יש ספרי מוסר מהראשונים, ובשערי תשובה לרבינו יונה (ב, טו) גם כן כתב שצריך בכל יום לעסוק בחשבון הנפש, אבל לא היה קביעות לזה בציבור כפי שנהוג בימינו. ואמר הסבא מקלם כי אצל הראשונים התפילה השפיעה כמו לימוד המוסר, כי תפילתם היתה כראוי עם כל הלב, וכפי שביאר בספר הכוזרי את ענין התפילה, שהתפילה משפיעה חיזוק האמונה וטהרת הנפש.

וכעין זה מסופר על דבקתו בתורה של רבי ברוך בער, שפעם אחת כשבאו לשאול אותו באיזה ענין, שמע שוב ושוב, ולא הצליח להבין את השאלה מרוב שהיתה מחשבתו תפוסה בתורה, ולא יכול היה להסיח דעת מזה, ולבסוף אמר לחתנו הגאון רבי ראובן שישמע את השאלה וישיב עליה במקומו, כי הוא לא מצליח להסיח דעתו מלימודו.

וכיצד היה העולם הזה של רבי ברוך בער? ידוע שהגרמנים ימ"ש בכל מקום שנכנסו הרגו את כולם, ואילו כשהגיעו לקמניץ מקום מגוריו של רבי ברוך בער, לא נגעו לרעה ביהודים שם, ולהיפך הם כיבדו את רבי ברוך בער ואמרו שיעזרו לו בכל מה שהוא מבקש, וזה היה **שלא כדרך הטבע שהגרמנים ימ"ש עם כל אכזריותם הנוראה כיבדו את רבי ברוך בער, כי מן השמים שמרו עליו, ותורתו הגנה על כל העיר.**

ולאחר פטירתו התבטא החזון איש ואמר שאם רבי ברוך בער היה חי לא היתה השואה, כי דבקתו בתורה היתה מגינה על הדור למנוע את החורבן, אך הצדיק אבד ומפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיהו נז, א).